Poštnina plačana v gotovini.

VESTNIK PROSVETNIH ZVEZ V LJUBLJANI IN V MARIBORU.

CELOLETNA NAROČNINA ZNAŠA 15 DIN.
NAROČA SE: PROSVETNA ZVEZA V LJUBLJANI, MIKLOŠIČEVA 5.

ŠTEV. 11-12. NOVEMBER-DECEMBER 1931. LETO XII.

Dr. M. Krek:

Socialne naloge naše prosvete

Morda cenjeni zborovalci ne bodo zadovoljni, da že na tem občnem zboru govorim o isti temi, o kateri sem že povedal svoje misli v Grobljah in jih je priobčil že Vestnik Prosvetnih zvez.

Vendar se nam je zdelo opravičljivo prav to misel poudariti na občnem zboru, da bi delegati naših društev z občnega zbora vzeli s seboj poleg slike o preteklih naših vzorih in bojih ter uspehih še živo zavest, da moramo v prihodnjem letu v vse naše prosvetno delo vtisniti pečat skrbi za socialna vprašanja, da skušamo vreči in razprostreti mrežo vzgoje o socialni kulturi.

M o r a m o n a m r e č t o s t o r i t i. Moramo prav tej panogi današnjega prosvetnega dela posvetiti vse moči. Zgled in ukaz nam kot katoliški organizaciji daje sv. oče sam. V letošnjem letu je izdal že dve okrožnici, v katerih dvakrat v enem letu poziva ves katoliški svet k dejavni smotrni socialnosti in plodni požrtvovalni karitativnosti. Naš višji pastir knezoškof dr. Rožman je dal iniciativo, naj se vse katoliške slovenske organizacije strnejo letošnjo zimo in v skupnem naporu skušajo omiliti trpljenje najbednejših brezposelnih. Na njegovo iniciativo je škofijski odbor katoliške akcije že uvedel in deloma izvedel predpriprave za to veliko, težko, pa v sedanjem času neizogibno delo, ki bo moralo obseči vso katoliško slovensko skupnost, vsako občino in faro, vsako vas in vsako našo hišo, če bomo hoteli, da vsaj nekaj uspeha dosežemo. Ni moja naloga govoriti o tej akciji za pomoč brezposelnim v ljubljanski škofiji. Karitativna zveza v Ljubljani bo skrbela in izvedla organizacijo nabiranja in delitve te pomoči. Ona bo vse nas pozvala, da pomagajmo, darujmo, delajmo, žrtvujmo za družine, ki jih je neusmiljen mehanizem sedanjega gospodarskega reda gole in lačne in brez pomoči ob vse pripravil in jim odvzel možnost, da bi si sami za svoje življenje zaslužili. Tukaj naj bo omenjeno to le zato, da smo opozorjeni, da premišljujemo in se pripravimo. Navedel sem to najnovejšo akcijo našega nadpastirja kot najneposrednejši dokaz, da je socialna beda velika in socialno delo najvažnejše delo sedanje ljudske prosvete.

V tem referatu pa Prosvetna zveza tudi nadaljuje oziroma napravi korak dalje od referatov na lanskem občnem zboru. Lanski referent dr. Kuhar nam je živo naslikal žalostno spoznanje in resnico, da naš slovenski katoliški človek v tujini le premnogokrat popolnoma odpove kot član naše skupnosti in kot človek naše vzgoje. Dušni pastirji naših industrijskih središč se pritožujejo, da fantje in dekleta z našega podeželja v

tovarni in v rudniku postanejo najhvaležnejša masa za našemu prepričanju in našim svetinjam sovražne delavske organizacije. Mi sami jadikujemo, da delavstva ne zajamemo in ne razumemo prikleniti v svoje vrste.

Le škoda, da lanski referent letos ne more pred nami razviti misli, ki nam jih je nakazal. Vendar se mi zdi, da je osnovna misel in zahteva prav v tem, da ustvarimo živ smisel za socialna vprašanja, socialne potrebe. Zanimanje za socialna gibanja dvigniti splošno vsopovsod, v vseh stanovih in vseh slojih naroda, to je predpogoj vse nadaljnje gradbe socialne kulture. Prav sedanji čas vpije po tem delu. Ves svet je danes dokaz in vsa današnja generacija živa priča, da je kapitalistični sistem gospodarstva skrahiral, popolnoma odpovedal. Odpovedal je na vrhuncu svoje organizacije, v največji popolnosti svoje izdelanosti, izglajenosti, znanstvene in praktične dognanosti.

Tudi naša dežela je danes že preorana njiva za seme socialne prosvete. Beda trka vsepovsod na vrata. Industrije smo dobili po vojni prav toliko, da za naše majhne razmere čutimo trpko vse njene zle posledice, tako v gospodarstvu, v zdravju naroda, v njegovi srčni in umski kulturi. Tudi za našo slovensko katoliško skupnost velja to kar za vsako današnjo demokracijo. Vsaka mora biti socialna, živo in dejavno socialna, ali pa je zapisana smrti, če že ni umrla. V socialnem ustvarjanju pa je vir njenega novega življenja.

Slovenska katoliška organizacija more doslej zapisati v velik ponos svoje zgodovine, da je bila vedno ljudska, narodna v najkoristnejšem smislu, v najboljšem pomenu te besede. Danes ta čas smo pred veliko preizkušnjo, ali bomo socialni tok sedanjega časa zajeli in izkoristili v dobro našega naroda, ali pa se bomo zadušili v njegovih poganskih tokovih. Pogosto tarnamo, da smo v tem oziru že mnogo zamudili. Jaz sem mišljenja, da je slovenska katoliška organizacija ves čas svojega obstoja eminentno socialno delala, le prav ožje probleme, ki so pojav najmodernejše socialne znanosti in socialne politike, smo v toliko zanemarili, da jih nismo proučevali iz naših razmer, za naše ljudstvo, našo vas in iskali rešitve z našimi sredstvi. Ta vprašanja smo razglabljali in lomili kopja na papirju, v knjigah in debatah za zeleno mizo, nad ljudstvom, mimo njega in v veliki meri brez njega. Kot učiteljem nam je v socialnih vprašanjih manjkala tista živa voda, ki teče iz neposrednega opazovanja narodovega življenja. Zato naši nauki niso polno odzveneli v naših dušah, ker jim je manjkala naša barva glasu, ker je manjkalo naše življenje.

Nihče ni bolj poklican kot Prosvetna zveza, da tukaj odpomore. Kolikor društvenih domov, toliko hiš socialne prosvete, kolikor predavanj, predstav in prireditev, toliko dela za poznavanje socialnih vprašanj, toliko razlag socialnega gibanja, toliko razlag socialnih pridobitev in rešitev, toliko propagande in organizacije.

Prav mi smo najbolj poklicani in imamo največjo dolžnost, da damo vsej organizirani slovenski katoliški skupnosti kolorit moderne socialne katoliške demokracije. Prav mi moremo vsemu slovenskemu katoliškemu ljudstvu dopovedati, da se delavsko vprašanje tiče nas vseh in vsakega izmed nas, da je naša skupna naloga. Naša Prosvetna organizacija more danes morda celo edina izvesti splošno ljudsko organizacijo, ki bo najširše zajela in najbolj prepričala, da mora naša kmetska vas prav tako poznati tovarniške in rudniške razmere, naše izseljence in vprašanje služkinj, kot zadeve domače srenje, domačih cest in živinoreje. Prav mi moremo v duhu okrožnic sv. očeta ustvariti tisto srčno in umsko povezanost med vsemi slovenskimi stanovi in sloji, ki jo nalaga in ukazuje sv. oče kot predpogoj in temelj vsakemu katoliškemu socialnemu gibanju, ki mora biti brez stanovskega sovraštva in razrednega boja.

Kako bomo to storili? Premnogolični so obrazi posameznih fara in okolišev posameznih prosvetnih društev, da bi tu veljalo enotno pravilo, da bi enoten program zadovoljil vse. Jaz priporočam, da vsak društveni voditelj iz svojih razmer in svojim ljudem primerno zajame

to vprašanje. Tu naj navedem samo eno izmed povprečnih slik, ki prevladujejo v naših krajih, t. j. faro, katera je recimo ohranila še povprečno kmetski značaj, pa se iz nje odseljuje leto za letom naša kri v tovarno in obrt, v mesto in tujino na delo. Ali mislite, da ne bi zanimal prav vseh prebivalcev nekako takle program predavanj in prosvetnih večerov:

1. V prvem predavanju bi prikazali, koliko je prebivalstva v fari, kako se je v zadnjem desetletju pomnoževalo, koliko novih domov je nastalo, kakšne nove obrti so se pričele. Slikal bi, ali so se razmere v gospodarskem oziru izpremenile, izboljšale ali poslabšale, ali je srčna in umska kultura padla ali se dvignila. Na te podatke iz domačega življenja, ki kot celotna slika postanejo živo zajemljivi, pa bi navezal spomin na tiste, ki so odšli iz fare s trebuhom za kruhom.

2. V drugem predavanju bi govoril le o teh zadnjih. Podrobneje bi se bavil z razmerami, v katerih oni živijo v bližnji tovarni, kakšna je tovarna, odkod je kapital, kaj dela, koliko napravi, kolik je njen dobiček, kako izplačuje delavce. Z delavskim življenjem bi se posebej pozanimal. Koliko je tam delavstva in kakšno je. Kakšna ima stanovanja, kakšne družine, kakšne so tam žene in dekleta, kako se godi otrokom. Živo bi slikal boje prav tistih domačih ljudi, ki so tja zašli, njihovo trpljenje in njihove razmere in bi na koncu opozoril na našo grdo lastnost, radi katere brata, ki je odšel, tako hitro pozabimo in se zanj več ne zmenimo, kot da ga ni, kot da so ga pokopali.

3. Že takoj v naslednjem predavanju bo mogeče govoriti o nadlogah in napakah človekovih, ki delajo najprej brezbrižnost med stanovi, kako se ta razvije v hladnost in ko se zamori glas božji, v sovraštvo, v razredni boj. Egoizem v malem, egoizem v velikem, samo lastni interes pri posamezniku, gospodarski boj med stanovi, med panogami, med državami in deli sveta. In posledice vojne in revolucije, kadar pa teh ni, vsakodnevno in neprestano izkrvavevanje tistih, ki v tem boju omagajo, in ostanejo nemaniči, bolni, pohabljeni, brezposelni, ki ostanejo sirote, vdove, ali kakorkoli nesposobni za tako zvani boj za obstanek.

4. Taka priprava bo menda že zadostovala, da bo govornik prihodnjič že lahko bičal vse izrodke napuha zaradi imetja, ki se pojavljajo v domači občini in fari ter živo podčrtal resnico, da je Bog dal človeku dobrine tega sveta, da z njimi tako gospodari, da bodo vsem in vsakemu v korist in nikomur v škodo. Da, n i k o m u r v š k o d o. Tukaj je na bližnjih in daljnjih zgledih dvigniti zavest o d g o v o r n o s t i za socialno in gospodarsko škodo svojega bližnjega in podčrtati, da za katoličana n i n o b e n e g a i z g o v o r a, ker je vsak človek Tvoj brat v Kristusu.

5. Tako bi bili poslušalci že v jedru osnovnega pravila: Socialno vprašanje je naše skupno vprašanje. Zaradi socialnih razlik, v spoštovanju soljudi ne sme biti razlik. Kdor ima kako premoženje, ima dolžnost, s tem premoženjem pomagati svojemu bratu, ki pomanjkanje trpi. Slovenska katoliška skupnost mora biti kot je mnogo predobrih naših gospodinj in mater, h katerim se vsak zateče in vsak kaj dobi, ki ima za vse srce in roko, za vse skrbi, njeno gospodarstvo pa Bog blagoslovi. Vsi stanovi smo udje enega telesa, vsi katoličani bratje v Cerkvi in v Kristusu. Zato m o r a m o, četudi z največjo samoodpovedjo, četudi izgledamo za tako zvane najmodernejše socialne pokretaše čudaški, ustvariti p o v e z a n o s t med katoliškimi Slovenci vseh stanov in slojev, tako, da nič ni na katoliškem Slovencu bolj tuje in bolj grdo kot zaničevanje ali poniževanje sobrata na eni — oziroma zavist na drugi strani zaradi razlike stanu ali razlike v imetju.

6. Ker ravno delavska vprašanja na splošno premalo poznamo, mora katoliška prosveta o njih učiti. Tega nauka potrebujejo delavci prav tako kot kmetje, obrtniki in izobraženci. Slovenska katoliška skupnost mora poskrbeti, da bo delavske zaščitne zakone in delavske socialne ustanove poznal vsak povprečno, prav tako dobro kot pozna svoje domače občinske zadeve. O tej materiji sami je predavanj za eno leto preveč. Izbirati je

treba tiste najprej, ki tamkajšnje delavstvo najbolj zanimajo in za katere je mogoče vzbudit i interes tudi drugega prebivalstva. Če je kje posebno zanimanje za kako posamezno panogo delavske zakonodaje, naj se napravi v to svrho socialni tečaj, eno- ali pa večdnevni.

7. Izbirajte filme in predstave in dajajte take, ki govore o delavskih razmerah, delavskem trpljenju. Povsod pri vsaki priložnosti pritaknimo kako misel iz delavskega življenja, naglasimo kako socialno dolžnost. Brez tega naj ne mine nobena prireditev naših prosvetnih društev.

Izpopolnite knjižnice s knjigami, listi in revijami socialno političnih katoliških smeri.

To neprestano delo na najširši osnovi ljudske prosvete bo prav gotovo vzgojilo vsaj par odličnejših poznavalcev in ljudi, ki se bodo prav posebno zanimali za to delo. To pa mora biti naš končni organizacijski cilj. V vsakem kraju imeti človeka, ki se nobene debate o socialnih vprašanjih ne straši. Za take bo treba tu v Ljubljani posebej prirediti poučne tečaje in če bo le kako mogoče, vsaj nekaterim dati priliko, da spoznajo delavske in socialno-politične razmere tudi v inozemstvu. Nanje bi potem mogla katoliška slovenska skupnost zanesljivo naslanjati svoj delavski del organizacij.

Večina društev bo to delo šele začelo. Začetek je povsod težak, tu pa še prav posebno. Prosvetna zveza bo vsakemu, ki se bo nanjo obrnil za nasvet in pomoč v tem oziru, skušala kar najbolje postreči. Prosimo vas, da bi veliko poročali, veliko svetovali in veliko vpraševali. S tem bomo ustvarili živ stik, živo združenje vsega zanimanja za socialne probleme, in upajmo, da smo s tem ustvarili podlago, na kateri bodo vzklile nove pobude iz naroda našega, na kateri bo vsaka dobra misel lahko lepo rastla in celotnemu organizmu slovenske katoliške skupnosti dajala svoje dobrote. Če to dosežemo, pa mislim, da smo dali narodu pravo in zdravo katoliško socialno kulturo.

Po programu

Na občnem zboru smo sklenili, da bomo letos prav posebno skrb posvetili vprašanju našega delavstva. Rekli smo, da moramo to storiti, ker vidimo, da večji del našega ljudstva mora po svetu s trebuhom za kruhom oziroma od doma v tovarno, ker na domu more ostati le eden od otrok, da ga naša mala kmetija skromno preživi. Vsi drugi bratje in sestre gredo za raznimi službami, in sicer največ v tovarno.

Naša društva morajo vedeti, kam odhajajo njihovi člani, in kako tam žive. Da bo med društveniki nastalo splošno zanimanje za delavska in socialna vprašanja, naj ima **vsako** društvo v letošnji zimi vsaj štiri predavanja iz socialne vede in iz delavskega življenja. Tudi v čisto kmetskih farah je to potrebno. Gradiva za taka predavanja dajejo okrožnice sv. očeta dovolj. Da pa bodo društva imela že kar izdelane vzorce takih predavanj, bo te dni izšla knjižica: **Dan ljudske socialne prosvete.** Knjižica prinaša štiri predavanja s prosvetnega tečaja v Grobljah in bo gotovo v vsakem društvu vsaj eno izmed teh predavanj moglo dobiti hvaležne poslušalce. Gradivo za predavanja socialne vsebine prinaša tudi **Društvenik** kot mesečna priloga »Domoljuba«. Tam je tudi opisan delokrog odbornika za socialna vprašanja, ki ga naj izvoli vsako naše društvo. Prosvetna zveza sama bo poskrbela za predavatelje, če jih bodo društva želela. Le potne stroške jim mora društvo povrniti, ker Prosvetna zveza nima sredstev.

Prav posebno važnost pa polagamo letos na to, da ustvarimo živo zvezo med našimi podeželskimi društvi in društvi, ki delajo v delavskih, tovarniških in rudniških središčih. **Za vsako ceno moramo odstraniti to strašno pomanjkljivost, da bi bili člani katoliških prosvetnih društev v tovarni organizirani pri marksističnih, sociali-**

stičnih in drugih protikatoliških organizacijah.

Izkušnje zadnjih let kažejo, da fantje in dekleta, ki pridejo iz naših društev v mesto in tovarno, navadno takoj postanejo člani marksističnih delavskih organizacij. Izmamijo jih z obljubami, da gre le za krušno vprašanje, za delovno pogodbo, za delavsko borbo proti izkoriščanju s strani podjetnika. Naši ljudje vstopijo v tako organizacijo in se počasi pa gotovo prekvasijo v popolne marksiste in socialiste ter so potem najhujši vpijati proti svojim katoliško organiziranim tovarišem. Tako je n. pr. na Jesenicah, kamor pridejo v delo iz celega radovljiškega okraja, tako je v Trbovljah, Hrastniku, Zagorju, Celju, Mariboru in povsod. Ta nesrečen pojav dokazuje, da odhajajo naši fantje in dekleta od doma **premalo zavedni, niso celi možje.** Mislijo, da je dovolj, če takrat, ko so doma, žive po naše kot katoličani in da smejo ves teden v tovarni služiti nasprotnikom in biti za orodje nasprotnikov proti katoliškim delavskim organizacijam. Dušni pastirji in organizacije katoliških delavcev v delavskih središčih se bridko pritožujejo, da naša podeželska prosveta v tem oziru ni kos svoji nalogi, ker ne izoblikuje v fantu in dekletu, ki ga pošlje v tovarno, **celega, odločnega in zavednega katoličana, ki bo vedel, da tudi v tovarni sme biti član samo katoliških strokovnih in kulturnih delavskih organizacij.**

Zato naj vsa naša društva letos pregledajo svojo faro in ugotove, koliko delavcev je odšlo zadnji dve leti iz fare in **kam** so šli, **kje** delajo. Obrnite se na katoliško društvo tistega kraja in vprašajte, **kako** živi tisti človek. Ali je organiziran kot delavec v katoliških organizacijah ali je nasprotnik. Če je morda zašel v nekatoliško društvo, **poiščite zvezo z njim,** z dobro besedo in učinkovitim poukom se bo dal, če je še količkaj dobrega v njem in če je iz krščanske družine, pregovoriti, da bo tudi v tovarni član le katoliških delavskih organizacij in le za te in samo s temi delal in se boril za svoj telesni in duševni kruh. Vsakega **novega** fanta in dekleta, ki odhaja v tovarno, pa že doma, v domačem društvu **poučite** o katoliški strokovni delavski organizaciji, dajte mu navodilo za dušnega pastirja dotičnega kraja, kamor se seli, priporočite ga katoliškim voditeljem v dotičnem mestu. Tudi potem, ko je odšel, povprašujte zanj, kako se mu godi, kako živi, kakšen je. Tudi mnogo takih, ki bi bili popolnoma izgubljeni, se bo dalo rešiti, če bodo naša društva na deželi in v tovarni skupno delala in skupno reševala vsakega našega človeka, vsako dušo.

Društva v delavskih središčih morajo biti v izvajanju te naloge vodilna. Ona delavske razmere najbolj poznajo. Vedo, odkod se rekrutira največ delavstva, vedo, odkod prihajajo najslabši in odkod najboljši ljudje. Treba je opozoriti dotična društva, duhovnike, katoliške voditelje. Med društvi v delavskem kraju in delavskimi strokovnimi organizacijami mora vladati krščanska vzajemnost, soglasje, medsebojna podpora. V izrazito delavskih središčih naj vsa katoliška skupnost vedno in povsod, v zasebnem in javnem delu podpira katoliško strokovno delavsko organizacijo kot tisto, ki je najbolj pomoči potrebna. Kjer so katoliške delavske strokovne organizacije slabe, je treba z vsem močmi stremeti za tem, da se požive, utrdijo in namnože, da bodo predstavljale moč v tovarni. Kjer delavskih društev in organizacij ni, jih moramo ustvariti. Krajevni činitelji naj premislijo, kakšen tip organizacije bi se dal najlaže vpeljati, ali strokovni, kulturni, ali verski, če ni mogoče zajeti na široko, vsaj par dobrih naj zbere voditelj in jih poučuje in vodi. V nekaj letih jih bo močna četa.

Pri vsem tem posebno skrb delavski mladini. Da bo verna, pridna, sposobna, varčna in odločna. Tiste, ki prvi denar kot delavci zaslužijo, je treba voditi kot otroka, ki poskuša prvi korak. Ubiti mu je treba v prepričanje, da je denar lahko koristen, pa lahko tudi škodljiv. Navajati ga k lepi in koristni uporabi denarja,

da bo skrbno pomislil vsak nenujen izdatek in da se bo sramoval škodljivega zapravljanja, zlasti vsakega izdatka za alkohol in tobak. Kako lepe uspehe imajo v tem oziru že nekatera društva, kako zdrave, bistre, sposobne skupine fantov, ki nič ne pijejo in ne kade, pač pa ima vsak že v svojih mladih letih lepe denarje v hranilnici ali čebelici. Taki fantje zlahka premagujejo ovire, oni so stena, ki brani vso delavsko družbo v tistem kraju in so zgled, ki vleče, da naša skupnost raste. Iz teh najboljših, najplemenitejših, najsposobnejših, pa srčno dobrih in ponižnih, požrtvovalnih in agilnih pa naj se oblikujejo vodstva naše delavske prosvete. O teh krožkih elite v naših delavskih prosvetnih društvih, bo prihodnji Vestnik posebej razpravljal.

E. Bojc:

Narodno obrambni odsek

Ko sem vstopil v Prosvetno zvezo, sem imel na mislih predvsem dvoje udejstvovanj, ki sem jima prisodil največ potrebe in smisla: socialno-karitativno in narodno-obrambno. To dvoje udejstvovanj se mi zdi trenutno pri nas, v našem organizacijskem stremljenju in delu najbolj na mestu, dà, zde se mi taka, da bi jim bilo treba posvetiti mnogo več vneme in pažnje, kakor doslej. Vsako prosvetno delo med nami bi moralo nositi njun žig in z vsem svojim obratom predvsem izvajati njun program. Z veseljem sem torej zaznal, da je PZ vpeljala v svoj delokrog poleg prvega tudi narodno-obrambni odsek, ki naj se letos prvič osamosvoji in oživotvori.

Poleg tega namreč, da se po naših prosvetnih društvih, med našim ljudstvom obudi pravi smisel za motrenje današnjih v nebo vpijočih socialnih razmer in za zdravljenje istih, je pa še predvsem nujno, da gojimo skrb za najdražje, kar imamo, za naše narodne svetinje, za naše slovenstvo in sploh za vse ono, kar našo narodnost neposredno ali posredno zadeva. Kakor ono prvo poglabljanje socialno-karitativne zavesti, ki naj vede neposredno do zadevnih dejanj, med našim ljudstvom, lahko ne le pokaže našo najglobljo religiozno-duhovno zasidranost, temveč nas z druge strani lahko kar najbolj tudi notranje okrepi in dvigne, tako se bo slednje naše uspešno duhovno prosvetno delo moralo slejkoprej povračati nazaj in oslanjati na globoko v nas živo tlečo narodno zavest, domovinsko ljubezen, v kateri edini vsako smotrno zasnovano idejno duhovno stremljenje in delo mora nazadnje najti svojo trdno oporo, svojo pristnost, svojo izvornost. Narodnostno čuvstvo in stremljenje je namreč ono osrednje, neposredno naše doživetje, obujeno v nas kot posamičnem organizmu do višjega sociološkega organizma — naroda, ki edino more kot mozeg in hrbtišče postati v nas nosilec naših tako socialno-etičnih kot cerkveno-religioznih doživljanj in iz njih izvirajočih dejanj. Zakaj prva socialno-etična, kakor druga cerkveno-religiozna doživljanja in dejanja so kakor brez nog in prave osnove, če si jih mislimo brez zakoreninjenosti v organski biti naroda ozir. narodnostnega doživljanja v posamezniku. Kakor moramo baš s tega vidika odklanjati zadevno megleno internacionalnost socialističnega kolektivizma, tako z druge strani samo pozdravljamo, da se je — tudi med nami — zlasti zadnja leta razživel ciril-metodijski pokret v cerkvenem občestvu, ki si posebno prizadeva, posvetiti pažnjo kulturnim individualnim vrednotam posameznih — predvsem slovanskih — narodov. Šele tedaj, kadar bomo dovolj narodno zavedni in prebujeni, bomo znali obenem prav in dovolj globoko ceniti tudi vse socialno-etično, zlasti pa še cerkveno-versko javljanje in dejstvovanje v tem enkrat prav začutenem lastnem narodnem okviru.

Narodnostno delo pri nas, zlasti v okviru PZ ne more iti le v zunanje-organizacijski smeri, ni treba da se n. pr. omeji l e na iskanje — več ali manj — zelo otežkočenih sredstev, s katerimi naj bi očuvali pred našimi »sovražniki« naše slovenstvo, to, kar nam je najdražje, n. pr. naše brate onstran meja, ampak naj bi poglabljalo in poživljalo med ljudstvom po naših prosvetnih organizacijah n a r o d n o s t n o z a v e s t po nekem določenem, začrtanem programu. Skrb za naše zasužnjene brate bi bila tako le — morda najvažnejši del — v širše pojmovanem narodnostnem delokrogu.

Komur pa se zdaj morda zdi vsako tako narodno delo in zanimanje po naših prosvetnih organizacijah nepotrebno, češ, da imamo mnogo drugega važnejšega posla, ta se mi zdi prav tako moder kot oni, ki bi smatral n. pr. na univerzi stolico za materinščino za nepotrebno, češ, da slovenščine pozabili ne bomo. Opozoril bi tu, da ima analogno prav isto vlogo in nalogo kot v tem primeru slovenščina na univerzi tudi gojenje in obujanje narodnostne zavesti med ljudmi po naših prosvetnih društvih. Kakor gojenje slovenščine ni le v pobijanju tujk, ampak mora slednjega našega inteligenta navdati s s v o j i m d u h o m, ki mora slejkoprej p r e p a j a t i kot osrednji vidik v s e o s t a l o u d e j s t v o v n j e, tako smo pravkar pokazali, da tudi narodnostno delo ni zgolj v ožje pojmovani narodni obrambi, ampak mora biti slejkoprej središče in izhodišče vsemu ostalemu našemu duhovnemu udejstvovanju.

Naše narodnostno delo, kakor si ga sistematično zamišljam, naj bi šlo nekako v treh ozir. štirih pravcih, katerih vsak bi imel še posebno svojo strukturo podrobnih nalog in udejstvovanj:

1. Slovenci doma:

O s n o v n a v p r a š a n j a, zadevajoča prav narodnost (narodnost, njeno bistvo, pomen za nas in za našo skupnost kakor za kulturo in človeštvo sploh), ki naj bi se kot teoretična, idejna stran narodnega odseka obravnavala, ozir. prišla tako ali drugače do izraza v okviru prosvetnih društev, ozir. tečajev, ki jih prireja PZ pri nas doma. Narodna zgodovina, narodni spomeniki, pesem, običaji, dialekti, narodna izobrazba v širšem smnslu.

2. Slovenci drugod:

a) v J u g o s l a v i j i (Zagreb, Sarajevo, Beograd in drugod), b) i z s e l j e n c i (Westfalija, Amerika), c) z a s u ž n j e n i b r a t j e (Primorska, Koroška). Študij njih položaja, statistika, skrb za njih prosvetno udejstvovanje, pospeševanje medsebojnih stikov, proučavanje razmer in pouk izseljujočim se.

3. Stiki s sličnimi slovanskimi zvezami:

Slovanski pokret. Cirilometodijska ideja in akcija. Poznavanje posebnosti posameznih slovanskih kulturnih vrednot in medsebojno oplojevanje, spoznavanje ter izpopolnjevanje. (Zgodovina, narodno bogastvo, pesem, prirejanje izletov, izbor literature itd.)

PZ pa naj bi ne le se zadovoljila s par sem spadajočimi predavanji bodisi na prosvetnih večerih bodisi v radiju, ampak bi naj bila obenem po tem narodnem odseku tista osrednja stanica, ki bi gojila živ stik res z vsem slovenskim življenjem v domovini in drugod ter hkratu skrbno obveščala vse svoje članice — podeželska prosvetna društva o vsakočasnem stanju in razmerah, ter vnemala za potrebe in pomoč. — Slovenci nujno rabimo tako svoje **ognjišče**, tako svojo matico, ki bi imela v stalni evidenci v s e n a š e l j u d i d o m a i n d r u g o d, da bi jim mogla stati zanesljivo ob strani z nasvetom, s pomočjo, pobudo in svojo trdno narodno smerjo. Naj bi postala ali se vsaj potrudila postati to Prosvetna zveza!

Da ne pozabimo

Prva naloga letošnje zime.

Da, skoraj bi bili pozabili!... Vedno imamo pred seboj — toliko se govori o tem, toliko piše, povsod naletimo na to, — in vendar smo skoraj pozabili, da je to tudi naša stvar in ena prvih stvari.

Kaj pa?

Kaj neki? Ali še niste uganili? Stvár je že tako obrabljena, da si je skoraj ne upamo več v misel vzeti. In vendar, kaj smo storili?...

Kaj smo storili za to, brez česar se nameni naših društev ne morejo doseči? Kaj smo storili za treznost, brez katere ni izobrazbe, ni prosvete, ni napredka, ni reda, ni miru, ni poštenja, ni nič! Pijančevanje in pijanost je smrt kulture, prosvete, reda, poštenja in vsega dobrega. Alkoholizem je živo nasprotje vsej prosveti. Če hočemo resno za prosveto delati, moramo alkoholizem zavirati, zatirati, pobijati. Dokler raste na travniku mah, trava ne more rasti; dokler rastejo na vrtu koprive, cvetice ne morejo rasti; dokler raste na polju trnje in osat, žito ne more rasti. In dokler vlada med ljudstvom tako pijančevanje, je za prosveto nedovzetno. Najprej izrujmo in populimo mah, koprive, trnje in osat, potem šele bodo rasli zdravi sadeži. Najprej odpravimo pijančevanje, potem šele bo ljudstvo dovzetno za prosveto in bo prosveta mogla napredovati! Kdo more reči, da ni tako?!

Pa saj smo mi trezni! Saj mi člani prosvetnih društev ne pijančujemo! To delajo tisti, ki jih v društvo ni. — Aha! Tisti! Pa zakaj jih ni v društvo? Poleg drugih vzrokov je eden glavnih vzrokov, ker preveč pijačo ljubijo. Kdor je pijače preveč poželjiv, ta nima smisla, nima veselja, nima okusa za kaj višjega in boljšega, za kaj idealnega in duhovnega. On gre za svojim poželenjem kakor živina; samo to ga veseli. Resnično: pijančevanje je živo nasprotje, je smrt prosvete in vsakega napredka.

Res — člani naših društev niso pijanci. Kdor je samo s tem zadovoljen, ta morda ne čuti potrebe, zoper pijančevanje kaj storiti. A na eno reč tak član pozablja. Namreč na to, da imajo naša društva apostolsko nalogo med ljudstvom, da morajo biti člani nekaki apostoli med drugimi, da ni dosti, če so sami prosvetljeni, marveč morajo biti širitelji prosvete.

Kdor visoki poklic naših društev tako razume, — in tako ga je treba razumeti — ta bo vedel, kako nalogo imajo naša društva z ozirom na pijančevanje. Če na kako stran, je treba na to stran obrniti pozornost; če v kaki stvari, je v tej stvari treba sile zastaviti! To bo resnično delo za prosveto!

Če se tega nismo doslej dosti zavedali, se pa zdaj zavedimo! In zares — Prosvetna zveza je to stvar že v roke vzela in je pripravljena v tem oziru storiti, kar more. Odbor je izvolil iz svoje srede posebnega zastopnika za stvar treznosti, ki je: dr. Miha Krek.

Zdaj pa odbor želi, da isto storite po vseh društvih. Vsak društveni odbor naj izvoli izmed sebe zastopnika ali poverjenika za treznost!

Kaj je naloga tega poverjenika? Prva naloga, da dožene, kako je z zadevo treznosti v društvu. V ta namen je treba pri shodu govoriti o važnosti in potrebi treznostnega dela. Na to naj pa povabi in pozove, da se javijo prijatelji treznostne ideje in naj jih vpiše. V prvi vrsti popolne zdržnike (abstinente), v drugi pa vse druge, ki hočejo idejo pospeševati in podpirati. To listo naj spiše dvakrat: en izvod hrani zase, drugega pošlje Prosvetni zvezi.

S tem je krog prijateljev treznosti dela ugotovljen. Kaj naj ta krog dela?

1. Imeti mora včasih kako predavanje, da se ta misel vedno znova oživlja, od raznih strani osvetljuje in se vnema za to delo vedno zopet podžiga.

2. Naroči naj si treznostno glasilo »Prerod« in naj ga vedno prebira. Nekatera društva so ga nazaj poslala in

s tem pokazala, da te svoje naloge ne poznajo. Pa odslej, upamo, bo to drugače. Vsi naši društveniki morajo biti prepričani o preprosti resnici, da brez treznosti ni prosvete.

3. Naročijo naj si nekaj knjig o treznosti. To lahko storijo pri Prosvetni zvezi ali pa pri društvu »Treznost« v Ljubljani (Dunajska cesta 17).

4. Pazijo naj, kako še predpisi glede točenja pijač in policijski red po gostilnah izvršujejo. V tem oziru je silno poučna knjiga »Alkoholno vprašanje, spisal Anton Mrkun«. Tam so natančno navedeni vsi predpisi glede gostiln, plesov, godbe itd. ter našteto, kake dolžnosti imajo v tem oziru okr. načelstvo, orožništvo in županstvo. Oblasti same na take določbe premalo pazijo, drugi pa tudi ne; in ker nikogar ni, ki bi pazil, so določbe zastonj izdane, in se kljub njim dogajajo izgredi, nerednosti in prestopki. Zato si to knjigo gotovo povsod omislite, jo preštudirajte, se o njej razgovarjajte in se domenite, kdo bo na izvrševanje teh določb pazil, da bo v vaši občini red!

5. Preberite gotovo vsi drobno knjižico, ki jo je izdala Družba sv. Mohorja letos: »Da se poznamo!« Posebno pozornost obrnite drugemu delu, kjer je nakratko naznačeno, kako bi bilo potrebno preurediti naše gospodarstvo, da se polagoma zatre med narodom pogubni alkoholizem, da pa ljudje zaradi tega, če bo manj vina in žganja, gospodarsko vendar ne bodo na slabšem, ampak na boljšem. Posvetujte se pri sestankih, kako bi se pri vas tega novega gospodarstva dejansko oprijeli, da pridemo enkrat s svojim narodnim vozom iz luže in blata na suho cesto. Poskusite sami z brezalkoholno produkcijo in priporočajte jo drugim! Je to združeno z nekaterimi težavami, ki se pa dado z dobro voljo premagati.

To bi bile zaenkrat naloge in delo naših društev v tem oziru. Zimski čas je bolj ugoden za take reči in to zimo naj se povsod izvrši! »Prosvetna zveza« torej pričakuje v nedolgem času poročil od vseh društev, kako ste to izvršili; oziroma od vseh poverjenikov imenik vseh prijateljev treznosti. Vsak poverjenik naj napiše svoje ime in cel naslov, da smo lahko z njim v zvezi.

V sredo, dne 30. decembra, ob desetih dopoldne bo v Ljubljani v Brezalkoholni gostilni (hotel Union, vhod od frančiškanske strani) sestanek prijateljev treznosti, h kateremu ste povabljeni vsi, ki se za to zanimate. — V postu enkrat pa bo velik javen shod treznosti v Ljubljani, pri katerem je želeti posebno velike udeležbe.

Pomniti moramo, da so naša katol. društva člani Katoliške akcije, o kateri se zdaj tako veliko govori, ki se tako močno priporoča in ki je v teh časih res tako potrebna. En velik kos te Katol. akcije pa je delo za treznost. Saj pijančevanje podira vse, kar se dobrega sezida v cerkvi, v društvu in v domači hiši. Kdo hujše oskrunja Gospodove dneve? Kdo povzroča toliko surovosti, preklinjevanja, pretepov in pobijanja? Kdo upropašča gospodarstvo bolj kakor pijančevanje? Zavedati se torej moramo, da — ako treznost vpeljemo — smo izvedli vsaj polovico katoliške akcije. Brez treznosti pa katoliške akcije ni — in delati za krščanstvo ali za prosveto bi se reklo vodo nabirati v rešeto.

B. Pregelj:

Nekaj misli o ljudskih knjižnicah

Menim, da mi ni potrebno posebno poudarjati, zakaj je knjižnica eno izmed najvažnejših, če ni sploh najvažnejše prosvetno sredstvo, s katerim se more v največji meri in najtrajneje vzgojno vplivati na ljudi. Zato bi bila prva naloga vsakega prosvetnega društva, da si skuša ustvariti lastno knjižnico vsaj za člane. Še bolje je, če je knjižnica splošno dostopna, da s tem privabi čim večje število obiskovalcev. Od tega ima tako knjižnica sama korist, ker se zveča promet in s tem njeni dohodki. Pa tudi društvu ni to slabo, saj se s tem širi med ljudmi umevanje in spoznavanje društva, ki bo pridobilo iz tega zanimanja novih članov.

Poleg te realne koristi pa je še važnejši idealni vpliv splošno dostopne knjižnice, ker more z dobro izbranimi knjigami vršiti edino uspešno borbo proti slabi literaturi, ki jo širijo namenoma gotovi krogi.

Idealno bi bilo, da ima vsako prosvetno društvo svojo knjižnico. Na žalost to ni. Zato morajo skrbeti vsa društva, ki še nimajo lastne knjižnice, da isto svojim potrebam primerno formirajo. Seveda mi boste ugovarjali, lahko je reči, ustanovi knjižnico, kako jo pa boš, ko nimaš denarja.

Nekaj nasvetov, kako naj bi si pridobila društva dohodkov za knjižnice, sem dal avgusta meseca v »Društveniku«. Vendar pri današnji vsesplošni gospodarski krizi so verjetno tudi ti dohodki mali. Na večje podpore društva ne morejo računati, pri tem pa je treba razpolagati pri ustanavljanju knjižnice z večjo osnovo, ki nam pomaga začeti redno poslovanje. Ker je ravno ta začetek močno težko izvedljiv, si mnoga društva ne osnujejo lastne knjižnice in puste v nemar to propagando in izobraževalno sredstvo.

Vsako društvo, ki hoče delovati, mora imeti knjižnico!

Oziral sem se na težki gospodarski položaj, ki ga čutijo vsekakor tudi naša društva. Zato sem se namenil ustvariti nekako pomoč onim društvam, ki nimajo še knjižnice, pa bi jo želeli ustanoviti. Kot sem že dejal, je društvom najtežje zbrati osnovno gmoto knjig, s katerimi začne knjižnica svoje poslovanje. Res je, da se jih da dobiti nekaj v dar, večino pa jih mora društvo kupiti. Tega pa se društva često ustrašijo. Tej težavi bi si mogla društva izogniti na ta način, da si izposodijo iz centralne knjižnice (Javne ljudske knjižnice Prosvetne zveze v Ljubljani) večje število knjig (po zanimanju in po povpraševanju po knjigah v društvenem območju 30 do 50) in jih izposojajo svojim članom. Iz njim pripadajočega odstotka izposojevalnine pa si kupujejo lastne knjige, s katerimi samostojno nadaljujejo. V začetku, dokler je število lastnih knjig še nizko, si dopolnjujejo knjižnice svojo zalogo iz centralne knjižnice. Kakor hitro pa je doseglo število lastnih knjig višino, ki garantira nemoteno delovanje, preneha knjižnica izpopolnjevati domačo zalogo s knjigami centralne knjižnice. V interesu vsake knjižnice je, da se čim preje osamosvoji, ker si s tem zveča dohodke, ko odpadejo procenti, ki jih je dolžna izročati centralni knjižnici.

Javna ljudska knjižnica Prosvetne zveze v Ljubljani izposoja podeželskim društvom svoje knjige za 6 tednov, če jih vzamejo 25 obenem najmanj. Največ si jih more izposoditi do 50. Zato izposojevalno dobo računa normalno 14 dnevno izposojevalnino. Knjige, za katere vlada v društvenem okolišu večje zanimanje, more podaljšati društvo za do tri nadaljnje 6 tedenske roke, t. j. za 18 tednov. Seveda bodo umela društva, da jim imenovana knjižnica ne more posojati najnovejših del, ker ni po svojem ustroju, uredbi in namenu postavljena za izključno centralno knjižnico Prosvetne zveze, marveč je v prvi vrsti javna knjižnica, ki mora skrbeti predvsem zato, da zadovolji svoje redno članstvo in abonente. Današnji predlogi so itak le predlogi za zasilno pomoč, da se na ta način vsaj nekako poskuša s strani društev ustanoviti svoje knjižnice.

Knjige, katere priporočamo prosvetnim društvom v nabavo:

(Izdaje Jugoslovanske knjigarne nabavlja c. k. s 40% popusta, izdaje Tiskarne sv. Cirila nabavlja c. k. s 10% popusta, za izdaje Mohorjeve družbe veljajo cene za ude, naroča se lahko direktno. — Knjige primerne za mladino so označene v seznamu z *.)

L. Wallace: Ben Hur, I. del, 291 S., II. del 279 S. (J. K.)

Mesar-Spinčič: Stanovanje, 199 S. (J. K.)

I. Pregelj: Izbrani spisi VI., Idile in groteske, 224 S. (J. K.)

F. LeLvLstik: Zbrano delo III., 453 S. (J. K.)

* R. Kipling: Zakaj — zato? 157 S. J. K.)

J. Bojer: Izseljenci. (J. K.)

G. Scott: Mala trojka. 171 S. (J. K.)

* K. May: Križem po Jutrovem v 4 zv. (C. T.)

* K. May: Po divjem Kurdistanu v 4 zv. (C. T.)
* K. May: Iz Bagdada v Stambul v 4 zv. (C. T.)
(Nadaljevanja »Po balkanskih soteskah«, »V deželi Škipetarov«, »Žolti« še niso izšla.)
* K. May: Winettou, I. del v 4 zv. (C. T.)
* K. May: Old Surehand. 2 dela. (T. Z.)
* Bolhar: Materi. (Martinčič, Celje.)
* Hudales: Gmajna. (Martinčič, Celje.)
* Brinar: Volk Sivor. (M. C.)
Reymont: Kmetje, I.-IV. del. (Slovenska Matica.)
O. Flaharty: Noč po izdaji. 367 S. (Modra ptica.)
J. London: Dolina meseca. 504 S. (Modra ptica.)
J. Conrad: Senčna črta. (Tiskovna zadruga.)
J. Kozak: Šentpeter. 423 S. (T. Z. — Le za večje knjižnice.)
Ouida: Farnmore. 180 S. (Merkur.)
* P. Ripson: Marsove skrivnosti. 184 S. (Merkur.)
* R. Rehar: Potovanje po zvezdi Večernici. 159 S. (Merkur.)
S. Kosovel: Izbrane pesmi. 170 S. (T. Z.)

ODBOR

Tečaji Prosvetne zveze za zimsko sezijo 1931/32

Kakor druga leta tako so tudi letos referenti glavnega odbora sestavili programe za tečaje, katere naj prirejajo društva v bodoči zimski sezoni. Ako ne bi društvo samo zmoglo prirediti takega tečaja, naj stopi v stih s sosednimi društvi, da prirede gotovo vsaj enega izmed spodaj naštetih tekom tega leta. Ker je glavno delo letos te sezije posvečeno socialno karitativnemu udejstvovanju, zato je nujno, da društva prirede socialne tečaje. Tečaj se lahko vrši en dan ali pa več nedelj zaporedoma, tako da pride vsako nedeljo po eno predavanje. Predavatelji pridejo iz Ljubljane. Ako pa društvo razpolaga doma s predavatelji, naj piše po tvarino in domači delavci potem prevzamejo predavanja. Predavatelju, ki pride iz Ljubljane, se plačajo samo potni stroški, za svoj trud ne zahtevajo ničesar.

Tečaje pa je treba dobro pripraviti. Ni zadosti, da se pravočasno obrnete na centralo, da Vam preskrbi predavateljev za tečaj, še bolj potrebna je priprava za tečaj v društvu. Ko bo odbor razpravljal na prihodnji seji o tečajih, tedaj naj določi takoj dotičnega odbornika, ki bo doma vse potrebno ukrenil, da bo udeležba zadostna. Najbolje je, ako gre okrog članov, kateri se s podpisom zavežejo, da se bodo tečaja res udeležili. Zato pa je treba tudi določiti dan, kraj in uro, ki vsem odgovarja, in člani niso po drugih stvareh zadržani. Pri tečaju je tudi važna stvar debata. Vsako predavanje naj se pri debati prenese kolikor mogoče na razmere dotičnega kraja. Le na ta način se bodo pokazali praktični uspehi. Odbori, zavedajte se poverjene Vam naloge in poskrbite, da se tečaj v resnici izvrši.

I. *Socijalni tečaj za kmetska prosvetna društva* obsega sledeča predavanja:

1. Beseda sv. Očeta o delavskem vprašanju.
2. Vzgoja katoliške delavske družine.
3. Krščanska dobrodelnost.
4. Katoliška delavska prosvetna organizacija.

II. *Socialni tečaj za delavska društva* obsega sledeča predavanja:

1. Okrožnica sv. Očeta Quadragesimo.
2. Strokovna delavska organizacija in katoliška prosveta.
3. Zakaj odklanjamo razredni boj in nasilna sredstva za socialne pridobitve.
4. Boljševizem.

III. *Tečaj za narodno obrambno delo:*

1. Kaj je narodnost?
2. Narod in religija.

3. Narodnost in socialno karitativno udejstvovanje.

4. Ciril - metodijska ideja in slovanstvo.

IV. *Prosvetni tečaj* naj bo posvečen Mohorjevi družbi. Kakor hitro dobijo člani knjige tedaj naj krajevni faktorji prirede *večer Mohorjeve knjige*. Obravnava naj se na tem večeru tvarina, katero nudijo letošnje mohorske knjige. Namen tega tečaja bi bil, navaditi ljudi knjige čitati in praktične nauke iz knjige pridobivati.

V. *Prosvetni tečaj*, ki naj bo posvečen domači župniji, obsega sledeče točke:

1. Zgodovina domače župnije.
2. Vezi občestva v župniji.
3. Narodne šege, običaji, pesmi in noša.
4. Kako naj spoznavamo domači kraj.

VI. *Gospodarski tečaj*, obsega sledečo snov:

1. Kmetsko knjigovodstvo.
2. Kmet in zadružništvo.
3. Kmet in pravni nasveti: pogodbe, testament, zemljiška knjiga.
4. Važni zakoni za kmeta: mejni spori, servitute, vojaški zakon.
5. Kmet in država.

VII. *Kmetsko strokovni tečaj* obsega:

1. Prva pomoč pri živini.
2. Sadjarstvo.
3. Čebelarstvo.
4. Umetna gnojila.

Poleg zgoraj omenjenih tečajev, ki se vrše po društvih, se bodo vršili v centrali in na željo tudi po okrožjih ali društvih še sledeči tečaji:

1. *Dramatični*, namenjen članom dramatskega odseka in režiserjem.

2. *Maskerski*, ki se bo vršil 2. februarja v Ljubljani.

3. *Higijenski tečaj*. Za tega se je treba obrniti na Drž. higijenski zavod v Ljubljano, kateri nudi za tečaj primerne predavatelje in filme, kakor tudi higijensko razstavo.

4. *Tečaji ženske zveze*. Kakor znano je letos predpisana za dekliške ženske odseke tvarina: strežba bolnikov. Vsak krožek naj ima v zimski dobi vsaj enkrat na teden predavanje o strežbi bolnikov in o prvi pomoči. Tvarino za to dobijo krajevni faktorji v Rusovi knjigi: Prva pomoč ali v Domačem zdravniku, ki ga je izdala Mohorjeva družba. Podrobna navodila in tvarino pa bo nudila tudi Ženska zveza. Odbori v vesti ste dolžni Vašim članicam preskrbeti ta tečaj.

Pripomnimo, da Prosvetna zveza nudi za gornje tečaje tudi tozadevne nazorne pripomčke, to so: diapozitivi in filmi. Prosvetna zveza prosi, da bi čimpreje sporočili, katere tečaje želite.

ŽENSKA ZVEZA

Na občnem zboru Ženske zveze dne 8. oktobra t. l. izvoljeni odbor se je sestavil:

predsednica:	Lebar Anica;
podpredsednica:	Justin Anica;
blagajničarka:	Srebot Marija;
tajnica:	Golob Anica;
odbornice:	Pirc Marija,
	Remec Vera,
	Rejc Marija.

Občni zbor je sklenil:

1. Za v Zvezi včlanjene krožke in ženske odseke se uvedejo prosvetne tekme. Tekmovalo se bo iz zdravstva: »Prva pomoč v sili« (Dr. Rus) teoretično in praktično. Iz gospodinjstva se bo tekmovalo samo teoretično. Snov se bo vzela iz Vigredi. Tekme se bodo izvršile po možnosti že v zimskih mesecih. Najboljše tekmovalke bodo dobile primerna priznanja (nagrade). Stroške za sodnice krije Zveza, stroške tekmovalk krijejo te same. (Podrobnejše o tekmah v novemberski okrožnici).

2. Ob priliki tekem se bodo po možnosti vršili tudi prosvetno-organizatorni tečaji. Krožki in ženski odseki imajo skrbeti, da se tečajev udeleže tudi članice, ki ne bodo tekmovale.

3. Ker se večkrat dogaja, da odhajajo naša slovenska dekleta v tujino, ko sploh ne vedo, ali bodo dobile zaposlitev ali ne,

se krožkom in ženskim odsekom naroča, da posvečajo pažnjo dekletom, ki nameravajo z doma. Če je le količkaj mogoče, da se preživljajo v domačem kraju, naj ostanejo doma. Le v skrajni sili naj odidejo v tujino za kruhom, društva pa naj skrbe za stik z njimi, da se bo vedelo, kje se nahajajo in kako se jim godi. O tem bodo društva na posebni tiskovini mesečno poročala Ženski zvezi.

4. Zaradi vsesplošne bede je dolžnost vsakogar, da pomaga kjerkoli more. (Na primer: skrb za bolnike, stare in onemogle, za zapuščene otroke i. t. d.) Zlasti pa so v to poklicane ženske organizacije.

DRUŠTVA

Katoliško prosvetno društvo v Celju priredi v sezoni 1931/32 sledeče prosvetne večere:

1. Vzgoja naroda, Fr. S. Finžgar.
2. Vzgoja mladine, prof. dr. Stanko Gogala.
3. Celjski pestri večer.
4. Odločilna doba za evropsko civilizacijo, dr. A. Tominec.
5. Ljubezen do bližnjega drugod in pri nas, P. Valerijan Učak.
6. Planinski ričet, prof. Janko Mlakar.
7. Današnje stanje slovenskega gospodarstva in izgledi za bodočnost, dr. Jože Basaj.
8. Matere, čuvarice narodne sile in njegovega zdravja, dr. Jože Jeraj.
9. Prosvetni večeri v veliki dvorani Ljudskega doma v Celju. Na sporedu so poleg predavanja, filmi, skioptične slike, dramatični prizori, deklamacije, recitacije, petje in godba.

Programi:

I. *Levstikov večer* za proslavo 100-letnice njegovega rojstva:

1. Emil Adamič, 8 Levstikovih pesmic za mladino.
2. Franc Levstik: Martin Krpan, recitacija ob skioptičnih slikah.
3. Franc Levstik: Ubežni kralj, deklamacija.
4. Življenje in delovanje pisatelja Fr. Levstika, predavanje s skioptičnimi slikami.

II. *Ob 25 letnici smrti Simona Gregorčiča:*

1. Simon Gregorčič: Mojim slavilcem, deklamacija. Poezije stran 107.
2. P. H. Sattner: Pogled v nedolžno oko.
3. Jakob Aljaž: Na bregu in Na dan.
4. Marko Bajuk: Rože je na vrtu plela.
5. Predavanje o Simonu Gregorčiču ob spremljevanju skioptičnih slik.
6. Simon Gregorčič: Soči.
7. Simon Gregorčič: Nazaj v planinski raj.

700 letnica smrti sv. Elizabete.

V novembru in decembru naj sleherno društvo proslavi 700 letnico sv. Elizabete. Ta večer naj bo posvečen socialno karitativni misli. Proslava se lahko vrši po sledečem programu:

1. S. Gregorčič: Siroti, deklamacija. Poezije stran 31.
2. S. Gregorčič: Siromak, deklamacija. Poezije stran 36.
3. Živa slika: Bogatin in ubogi Lazar, na podlagi svetopisemske zgodbe.
4. Slavnostni govor: Sv. Elizabeta zgled krščanske ljubezni do bližnjega, predavanje s skioptičnimi slikami.
5. Sv. Elizabeta, igra v 5 dejanjih. Dekliški oder 5. zvezek.

Razno.

Večje število tamburaških not, in sicer nad 60 komadov starih in modernih skladb dobijo tamburaški zbori po jako nizki ceni, če se obrnejo na naslov: Ivan Dolenec, podobar, Rečica ob Savinji.

Zastore in kulise na društvenih odrih slika pod ugodnimi pogoji Valentin Gorjup, dekoracijski slikar, Vič 71 pri Ljubljani. Pogoji za slikanje so sledeči: Društvo nudi hrano in stanovanje ter barve in platno; za kvadratni meter računa slikar 15 Din.

Občni zbor Prosvetnega društva na Trati se je vršil 27. septembra 1931 ob 4 pop. v Društvenem domu na Trati.

Ob 4.30 otvori predsednik občni zbor, ugotovi sklepčnost in preide na prvo točko dnevnega reda:

1. Zapisnik se prečita in soglasno odobri.

2. Poročila:

Tajnica: Članov 55. Sej je imel odbor 18 in en izredni občni zbor. Vložni zapisnik 142 št. — Prireditve: 5. dec. 1930 Miklavžev večer (»Trapica«, »Božična pravljica«, »sv. Miklavž«). - 26. dec. 1930 film »Fabijola«. - 31. dec. igra »Ben Hur«. - 1. jan. 1931 ponovitev »Ben Hurja«. 25. jan. film »Krik z neba. - 8. febr. igra »Stric v Toplicah«. - 25. marca Materin dan (Marijin zaklad, Snegulčica, Pod božjim varstvom). - 6. aprila »Naša kri« (proslava Finžgarja). - 25. maja igra »Lovski tat«. - 30. apr. »Glavni dobitek« (25 letnica društva).

Blagajnik: Dohodki 10.562 Din, izdatki 9717 Din, v blagajni 845 Din.

Knjižničarka: Izdala iz knjižnice 239 knjig. Vseh knjig 380 komadov.

Predsednik: Novi odbor naj gleda, da pridobi novih mlajših delavnih članov. Treba je več medsebojnega zaupanja in složnega dela, da se dosežejo uspehi. Naše delo ni namenjeno samo zabavi, ampak ima cilj »Veri in prosveti« in naj s tem geslom gre novi odbor na delo.

Revizorja. Poslovne knjige so v redu. Precejšnje število prireditev in razmeroma velik promet v blagajni. - Knjige kažejo živahno delovanje društva v pretekli poslovni dobi. Predlog, da se da vsemu odboru absolutorij, gospodarju pa absolutorij s pohvalo. Da društveno delovanje ne bo izključno navezano na igre, predlagava, da se ustanovi fantovski odsek društva s tedenskimi sestanki.

Vsa poročila odbornikov in preglednikov je občni zbor soglasno sprejel in odobril.

Slučajnosti: Na predlog Mrak Ivana se določi članarina za društvene člane na 5 Din.

Ker se nihče ne oglasi več k besedi, predsednik nato občni zbor zaključi.

KNJIŽNICA

Med življenjem in smrtjo. — Dnevnik krmarja Albanova. Iz ruščine preložil B. Vdovič. Založila Družba sv. Mohorja v Celju. 1930. Mohorjeve knjižnice 32. zvezek. Str. 264. Cena: za ude broširana Din 27.—, vez. Din 36.—; za neude broširan Din 36.—, vez. Din 48.—. — Smelo se lehko trdi, da je to najzanimivejša knjiga te vrste, kar jih je kdaj izšlo pri nas, in marsikdo, posebno pa tisti, ki ni bral uvoda strokovnjaka, bo mislil, da je vsa stvar izmišljena, kakor Robinzon. Pa ni. Samo škoda je, da ta dnevnik ni cel in so prva poglavja pisana le po spominu, ki je pa pri takih razmerah gotovo trpel, kar bo vsakomur jasno, ako pomisli, da tudi naši vojni ujetniki, ki so napravili pot skozi vso Sibirijo in po morju v domovino, ne vedo skoraj prav nič poedati. Pot pa, ki jo je napravila ladja »Sv. Ana« in njena posadka, je še vse drugačna. — Vsebina je na kratko tale: Leta 1912. se je odpravil škoner »Sv. Ana« pod poveljstvom mornariškega poročnika Brusilova iz Petrograda okoli Skandinavije na pot, ki jo je bil leta 1878—80 napravil Nordenskjüld po sibirskem orju skozi Beringovo cesto v Evropo. Ladja je imela poleg poveljnika Brusilova in krmarja Albanova še 22 ljudi, med temi eno žensko, ki pa niso bili vsi mornarji, kajti odprava se je imela spotoma baviti z lovom na severne medvede, mrože, tulene itd. V Karskem orju pa je ladjo zgrabil led, iz katerega se ni mogla osvoboditi, in jo vlekel ob Novi zemlji in potem ob Zemlji Franca Josipa (sedaj Nansenovi zemlji) proti severu, dokler se ni po dveh zimah krmar Albanov odločil, da si zgradi sani in kajak in odrine po ledu peš do suhe zemlje. In res je aprila meseca 1914 s še 13 možmi posadke, od katerih so se pa peti dan po odhodu trije vrnili na ladjo, s sedmii dvosedežnimi kajaki iz jadro-

vine, prenapolnjenimi z raznimi potrebščinami in posajenimi na saneh, s 83° severne širine odrinil na pot, da se pretolče do Zemlje Franca Josipa in do nje otoka Hooker, do rta Flore, kjer je računal, da dobi, če že ne celih zgradb, pa vsaj razvaline naselbine, ki jo je bil pred dvajsetimi leti postavil angleški raziskovalec Jackson, in ki je zanjo vedel iz Nansenovega spisa »V temi in ledu«, ki so jo imeli na ladji. Opis, te nad 600 km dolge poti po ledu je sijajen in se bere kakor kak roman. Na rt Floro pa sta dospela samo krmar Albanov in še en tovariš. Vsi drugi so postali žrtve neizprosne narave. Tudi o Sv. Ani« ni še do danes nobenega sledu, dasi bo že kmalu dvajset let od tega. Rešitev Albanova in njegovega tovariša je naravnost čudežna, a vendar resnična, kakor je resnično tudi vse, kar je v tem dnevniku povedano, kar izhaja že iz tega, da je na podlagi zapiskov Albanova prof. Wiese (ki se v tej knjig tudi omenja) izračunal, da mora biti med Zemljo Franca Josipa in Novo zemljo neznan otok. In res je leta 1930. ruska polarna ekspedicija pod Samojlovičem in z imenovanim profesorjem odrinila na ledolomcu »Sedov« naravnost na izračunani kraj in otok našla. Ta denvnik bo z užitkom čitalo staro in mlado. Zlasti pa mlado, kajti knjiga ni le zanimiva, ampak tudi poučna, ker je opremljena s slikami in z dvema zemljevidoma, iz katerih je razvidna pot (plovba) Svete Ane in Albanova, prevajalec pa ji je pristavil poučne pripombe. Zato ne bi smela manjkati v nobeni šolski knjižnici. Naroča se lahko po vseh knjigarnah ali pa v Celju pri Mohorjevi družbi.

Kamnarjev Jurij. — Spisal France Seljak. Založila Družba sv. Mohorja v Celju. 1931. Mohorjeve knjižnice 38. zvezek. Str. 228. Cena: za ude broš. Din 21.—, vez. Din 33.—; za neude broš. Din 28.—, vez. Din 44.—. — To je povest povojne Primorske. V zadnjem desetletju je slovenska književnost dobila mnogo zares lepih črtic, novelic, pesmi, ki so bile vse porojene iz bolečine sinov kraške zemlje. Do konca bodo to nesmrtne priče, da državne meje ne ločijo src in duš. V Kamnarjevem Juriju pa je pisatelj Seljak podal širši tekst, najdaljšo povest, ki se godi po vojni na primorskih tleh. V to povest je združil vse bolečine, ki jih je zadela človeštvu vojna. Res se godé na določenem kraju, v resnici pa je teh dogodkov in krajev mnogo, mnogo. V središču povesti je Kamnarjev Jurij, ki se vrne z vojske v domovino. Domovina ni več tista, kot je bila — in vendar je domovina. Kamorkoli seže, povsod zadene ob ruševine, njegova nevesta je poročena z drugim, denar gospodari in kvari, »zlati dež pada«, izdajstvo se goji, »ljudje ob najbridkejšem utihnejo in si potegnejo klobuk na oči,« skrivaj se zbirajo, drugi beže v Ameriko, drugi vztrajajo doma, drugi se prodajajo. Na sredi življenja in zapletkov stojé med vojno opuščeni in nanovo ožívljeni kraški kamnolomi. (V našem slovstvu jih ni še nihče tako živo opisal!) In so lepi prizori, ko romajo ribiči na čolnih v Barbano, in je najlepša slovenska, Jurijeva mati, ki trpi in molči — pa ljubi svojo pest rodne grude. Vsak Slovenec bo v tej povesti gledal in občutil veliko bol naših bratov in vsakemu bo stopilo pred obraz veliko vprašanje, nerešeno, neodgovorjeno: Zakaj?

Zametene stopinje. — Avtoriziran prevod iz francoščine. Spisal Henry Bordeaux, prevela Krista Hafner. Mohorjeve knjižnice 39. zvezek. Založila Družba sv. Mohorja v Celju. Str. 284. Cena: za ude broš. Din 27.—, vez. Din 39.—; za neude broš. Din 36.—, vez. Din 52.—. — Francoski pisatelj Bordeux je tisti, ki se v sojih romanih bavi zlasti z vprašanjem, ki je tako aktualno v sedanjem času, namreč: z družino in zakonom. Tudi ta roman posega do najtanjših niti, ki se prepletajo v človeških srcih, riše skrite bolečine duš, zakonsko nezvestobo, ločitev zakona in grenkost te ločitve, ki jo okušata oba zakonca. Med obema stoji nedolžni otrok, ki za vse to nič ne ve, ki ju po naravi človeške duše veže in druži. Roman je razdeljen v dve knjigi: prva knjiga ima naslov: Zmag ljubezni, druga: Zmag življenja. Kratka vsebina prve knjige je takale: Arhitekt Mark Romenay dobi brzojavno obvestilo, da od njega ločena žena umira na Velikem Svetem Bernardu in želi še z njim govoriti. Mož

se odloči, da gre. Po poti zve, da se je ponesrečila s svojim ljubimcem na gori Velan. On je umrl, njo so oteli menihi sv. Bernarda. Ko se snide Mark s svojo ločeno ženo Terezo, hčerka Julka dobi mater — mož odpusti, ker je vrnil mater otroku. Toda, zdi se mu, da ljubezen, ki je Terezo vezala na ljubimca, še drži in da ta ljubezen — tudi mrtvega — še ne izpusti svojega plena. — V drugem delu so opisani boji obeh, trpljenje očiščevanja, strma pot spoznavanja. Prav posebnega mojstra se pokaže pisatelj ob risanju teh borb. Zadnji drobec slabega in dobrega v človeku izsledi, pozna človeško dušo, žensko srce, moški ponos in suho razumsko računarstvo moža. Borba se bije med umom in srcem, med grehom in krepostjo, med ponosom in odpuščanjem. Nazadnje zmaga — ž i v l j e n j e. »Življenje, ki je vedno nemirno, trdó, ki célo preteklost uporabi, da ustvari sedanjost. Življenje s svojimi zakoni, ki zahtevajo red, in kaznimi za vse, ki te zakone kršijo... Življenje, ki je močnejše od ljubezni, ki živi v njem...«

Jetnik v Gorah meseca. — Spisal T. C. Bridges, iz angleščine prevel A. Anžič. Založila Družba sv. Mohorja v Celju. 1931. Mohorjeve knjižnice 40. zv. Str. 132. Cena: za ude broš. Din 15.—, vez. Din 24.—; za neude broš. Din 20.—, vez. Din 32.—. — Taka povest je kakor nalašč za lene, razvajene, trmaste in — presite fante, tako bi človek rekel, ko jo prebere. Taka je kratka vsebina: Roger je fant, ki ga je sama jeza in trma — mati ga je tako razvadila. Stric, ki ga je dobil po materini in očetovi smrti, mu ni bil kos. Zato ga po posebnem naključju spravi z Bartom, sinom raziskovavca, v Afriko. Bartov oče je šel v Goré meseca iskat pogrešanega tovariša, o katerem je zvedel, da ga je bržkone kako afriško pleme ujelo. Tako mora ta razvajeni fant na težko pot, v nevarnosti, v stradež, kar vse ga čisto prerodi in napravi iz prejšnjega nepridiprava — novega človeka. Povest ima vzgojni namen. Zaeno pa je zelo napeto pisana, poučna (glede Afrike, slonov, krokodilov, opic itd.) in zabavna. Za dečke pravi užitek.

Ali ima vaša knjižnica sledeče knjige?

1. Remec Alojzij: *Užitkarji*, žaloigra; broš. Din 5.20, vez. Din 12.—.
2. Platon-Anton Sovrè: *Sokratov zagovor;* broš. Din 18.80, vez. Din 28.80.
3. Kotnik: *Storije*, koroške pripovedke; broš. Din 18.80, vez. Din 28.80.
4. J. S. Baar-Vojteh Hybášek: *Križev pot;* broš. Din 18.80, vez. Din 28.80.
5. A. K. Tolstoj: *Knez Serebrjani*, roman; broš. Din 41.60, vez. Din 57.60.
6. Jaklič: *Zadnja na grmadi*, zgod. povest; broš. Din 24.—, vez. Din 34.80.
7. Anton Vadnjal: *Otoški postržek;* broširana Din 13.60, vez. Din 22.80.
8. Dr. P. Angelik Tominec: *Sonce in senca;* broš. Din 24.—, vez. Din 34.80.
9. Fr. Pengov-Ratajec: *Poljudna kemija;* broš. Din 18.—, vez. Din 27.20.
10. Pregelj: *Božji mejniki*, povest iz Istre; broš. Din 10.80, vez. Din 20.—.
11. Niccodemi Dario-Gruden I.: *Učiteljica;* broš. Din 8.—, vez. Din 17.20.
12. Jack London-Magajna: *Krištof Dimač;* broš. Din 35.20, vez. 46.40;
13. Kmetova M.: *Sveti Frančišek Asiški;* broš. Din 40.—, vez. Din 52.—.
14. Dickens Ch.: *Božična pesem v prozi;* broš. Din 10.80, vez. Din 20.—.
15. Malešič M.: *Kruh*, povest Slov. Krajine; broš. Din 28.—, vez. Din 40.—.
16. Steska V.: *Slovenska umetnost*, I. del; broš. Din 40.—, vez. Din 52.—.

Vsebina: Dr. M. Krek: Socialne naloge naše Prosvete — Po programu. — E. Bojc: Narodno obrambni odsek. — I. K.: Da ne pozabimo. — B. Pregelj: Nekaj misli o ljudskih knjižnicah. — V. Z.: Tečaji Prosvetne zveze za zimsko sezijo 1931/32. — Ženska zveza. — Programi. — Knjižnica.

Uprava: Pisarna Prosvetne zveze, Ljubljana, Miklošičeva cesta 7. — Odgovorni urednik in izdajatelj Vinko Zor, Sv. Petra c. 80. — Za Jugoslovansko tiskarno v Ljubljani: Karel Čeč.